

Biurow Redakcji „Dziennika Polskiego”, Plac Marjański 6 i 7.
 Przedpłata wynosi we Lwowie rocznie 15 złr. — półrocznie 9 złr. — kwartalnie 4 złr. 50 ct. — miesięcznie 1 złr. 50 ct., za przesyłką do domu dopłać się 20 centów miesięcznie.
 Z przesyłką pocztową w państwie austriackim, rocznie 24 złr. — półrocznie 12 złr. — kwartalnie 6 złr. — miesięcznie 2 złr.
 Z przesyłką pocztową za granicę do całych Niemiec rocznie 50 marek — kwartalnie 12 marek 50 sr. kr. — do Francji, Anglii, Włoch i Szwajcarii rocznie 80 franków — kwartalnie 20 franków.

Numer kosztuje 6 centów.

Rękopisów Redakcja nie zwraca.
 Telefon Redakcji 171.

DZIENNIK POLSKI

wychodzi codziennie niewyłączając niedziel i świąt o 8. rano.

Przedpłata i ogłoszenia przyjmuje we Lwowie jedynie i wyłącznie:

Biurow Administracji „Dziennika Polskiego”, Plac Marjański 6 i 7 w domu pana Kiseleki.

Wiedniu: pp. Haasenstein et Vogler, (Otto Maass) M. Dukes, H. Schalek, A. Oppel, Rudolf Mosse i J. Danneberg; w Berlinie, Frankfurtu, Kolonii, Haasenstein et Vogler i G. L. Daube; w Hamburgu: Karoly et Liebmans; w Paryżu: C. Adam, 52, rue du Four.

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 6 centów od jednego wiersza drukowanym (człt.).
 Prywatne korespondencje i nekrologia 13 ct. od wiersza.
 Drobne ogłoszenia 1 1/2 centa od wiersza. Pomieszkania i sklepy po 1 ct. od wiersza.

Reklamy w rubryce Nadesłane 20 ct. od wiersza.

Wyznanie socjalisty.

Lwów 14. października

Revolucja przyszła musi. Już bowiem za pół wieku przystąpić do pokojowego załatwienia sprawy, a będzie to rewolucja, z którą nie wytrzyma porównania żadna z poprzednich. Klasy społeczne co raz groźniejsze przeciw sobie zajmują stanowisko, rozgorączczenie robotników z dniem każdym wzrasta, starcia są coraz częstsze i większe, tak, że mały kamyczek starczy, by porazić lawinę. Wtedy kraje rozbrzmiewać będą hasłem bojem: „Wojna pałacom — pokój chłatom!” Wówczas będzie już jednak dla bogaczy za późno.

Takie jest finale dzieła, które obok „Kapitału” Marxa odgrywa najważniejszą rolę w literaturze socjalistycznej, a którego autorem uczeń i przyjaciel Marxa, Fryderyk Engels. Pisał zaś to słowa w roku 1845, gdy kreślił „Polożenie klas robotniczych w Anglii”. Prorok pewnym był swojej rzeczy, jak w ogóle wszyscy prorocy, którzy nie są oszustami. Prorokowanie zaś, jak sam przyznaje, nigdzie nie jest tak łatwym, jak właśnie w Anglii, gdyż tam wszystko w społeczeństwie jasno i dokładnie rozwinięte. A przecież fałszywie prorokował, przewidziane wstrząśnienia nie wybuchły. Wszystko wzięło obrót wręcz przeciwny. Anglia rozwija się w kierunku społecznego pokoju, a nie wojny. Stosunki się polepszyły, a nie pogorszyły, a przynajmniej nie tak, jak inni, jeno sam Fryderyk Engels.

Jego „Polożenie klas robotniczych” wyszło teraz w drugim wydaniu, poprzedzone wstępem, zawierającym bardzo wiele pouczającego. Zagroźby i zawzięty krytyk panującego porządku społecznego czuje się dzisiaj zmuszonym ograniczyć podniesione ongi skargi. Dowiadujemy się z jego własnych ust, że kreślony przezeń w roku 1845, istotnie ubolewania godny stan rzeczy, należy już do przeszłości. W fabrykach sytuacja dzisiaj lepsza. Najwięksi fabrykanci którzy ongi byli przewodcami w walce przeciw klasie robotniczej, są dzisiaj pierwszymi, którzy dają do pokoju i zgody. Robotnicy są zaś niezawodnie lepiej sytuowani, słowem Anglia wyrosła już ze stadium kapitalistycznego wyzysku. Także pod względem politycznym nie zapominajmy Engelsa, który ongi pisał: „Cenzura wyborczy zniesie się, a tajne głosowanie wprowadzone. Reformy parlamentarne, rok 1867 i 1884 zbliżają się już znacząco do powszechnego głosowania, dety i krótki czas trwania mandatów, będą niezawodnie zdobywaciami najbliższej przyszłości. Zerwanie są zatem szranki, które wstrzymywały dotychczas robotnikom arcywzrost ich aspiracje, droga, na której obok innych klas społecznych mogą bronić swych interesów, jest wolna.

Wyznanie tych nie czyni żaden „apostół manowesterski”, ale socjalista, którego towarzyszy uważają za powagę; groźnym i smutnym jego przepowiedniom fakta nie przetrwały sfuszerowania, stało się owszem lepiej i jasniej w warstwie światła bez krwawych starć. Próżne i bez treści są zatem nawoływania puszczaków, jakoby rozwój społeczny podobny był do ruchu na równi pochyłej, jakoby cała maszyna stoczyła się miłą w przepaść.

Ze postępem nie był wszechstronnym i równocześnie dla wszystkich warstw robotniczych, temu doprawdy dziwić się nie należy. Wacho dnie krańce Londynu są dzisiaj jeszcze bagniskiem nędzy i rozpacz, podniebia matryjalnego i moralnego. Tutaj, jak w innych, wielkich miastach przebiegają najniebezpieczniejsze warstwy ludności, których los zarówno wynikiem winy własnej i społeczeństwa. Ale owi nędznicy nie tworzą „wielkiej masy” robotników. Ta wielka masa wspina się już po drabinie społecznej, zaczęli ją mniejszość dotarła już do wysokich szczebli, inni mniejszość stoi jeszcze na dole. Ale i ta nie

jest stracona. I ona się rusza i organizuje i niezawodnie zdobędzie sobie z czasem znaczne miejsce i wygodne miejsce na owej drabinie społecznej.

Motywow, prowadzących do uszlachetnienia stosunków robotniczych, Engels nie ceni wysoko. Jestto według niego, prawidłem nowoczesnej ekonomii politycznej, że im większy jest rozwój kapitalistycznej produkcji, tem trudniejsze są jej warunki bytu przy tych małosłownych praktykach, jakie były do niedawna jej charakterystyczną cechą. Rzecz naturalna, że owe podstępny i fortele, nie popłacają długo na wielkim targowisku, gdzie czas jest pieniądzem. Tak samo, jak się rozwija pewna moralność kupiecka, bo się na długo nie może opłacać, wysłała naprzód dobre próbki, a potem złe towary, tak samo ze względów ułtylarnych, może się wyrobić dobry stosunek między robotnikami a pracodawcami. Trudno, ostatnie źródła ludzkiej działalności nie leżą w dziedzinie ideałów. Mniejsza jednak o to, byle ostateczny rezultat był dobry i moralny. Czyż konieczność trzeba pamiętać o nawozić zachwycając się bawia i wonia kwiatu?

Engels nie nazywa go po imieniu, ale pośrednio i on uznaje złote prawo rozwoju, które trwałszem jest od racjonalnego z jego własnych zwolenników do starych rupieci społecznego prawa pałacy. System wolnego prawa gospodarstwa, wódm którego żyjemy, mieści w sobie zarodki społecznego postępu i nie potrzebujemy go bynajmniej zamieniać na gospodarstwo przymusowe, zachwalane przez Engelsa. Oko siedemdziesięciowiekłego proroka widzi zbliżające się państwo komunistyczne, ale warok to przytępiony i przepowiednie okazały się, jak wszystkie dotychczasowe, złudnemi.

Podróż inspekcyjna inspektora kultury krajowej.

Ministerstwo rolnictwa przyrzekło w zasadzie — jak to donieśliśmy — udzielić zasiłek z funduszu państwowych na założenie projektowanej drugiej stacji doświadczalnej dla kultury torfowisk w Korszowie, ale zastrzegło sobie decyzję co do warunków, od których ewentualnie będzie zawiści subwencja państwowa, aż do czasu, gdy ministerstwo otrzyma w tej sprawie bliższe informacje od inspektora kultury krajowej, radcy rządowego p. Struszkiewicza, który wydelegowany został celem zbadania warunków na miejscu.

Owóż dowiadujemy się, że radca rządowy p. Struszkiewicz zwiłdził w tych dniach miejscowość Korszów i zbadał, że bogate w azot i wapno, a łatwo dające się odpowiednio osuszyć torfy korszowskie, posiadające tak z podglębem, jak i w okalających pagórkach piaszczystych doskonały materiał nakrywkowy — bardzo dobrze się nadają do uprawy, która umiejętnie prowadzona, niewątpliwie znakomite wydać musi rezultaty.

Ogromne przestrzenie torfowe w pow. brodzkim i złoczowski, przedstawiające się obecnie jako bagna lub łąki, czy to metodą St. Paula, czy Rimpiana, przy odpowiednim użyciu kinitu katunskiego i maczki Tomasa, mogą być łatwo przemienione w urodzajne przestrzenie, równające się najlepszej podolskiej ziemi.

Wobec przychylnego ocenienia sprawy przez p. Struszkiewicza, ministerstwo rolnictwa przyczyni się niewątpliwie odpowiednią subwencją do zaprowadzenia stacji doświadczalnej w Korszowie, która, rozumnie prowadzona, będzie najlepszą szkołą dla właścicieli torfowisk we wschodniej części kraju. Oby tylko chcieli nasi rolnicy odpowiednio z niej korzystać w przyszłości.

Radca rządowy p. Struszkiewicz zwiłdził następnie krajowe niższe szkoły rolnicze w Horodence, Jagielnicy, kraj. szkołę rolniczą w

Dublanach, a onegdaj bawiąc z powrotem we Lwowie, zwiłdził tutejszą krajową szkołę gospodarstwa lasowego, oraz szkołę ogrodniczą.

We czwartek wieczorem odjechał p. Struszkiewicz do Wiednia.

W sprawie emigracji ludu.

Od dni kilku pojawiają się znów w prasie tutejszej i wiedeńskiej alarmujące wieści o gromadnej emigracji włościan galicyjskich do Rosji. Przyszło już podobno do starć straży granicznej z tego powodu.

W sprawie tej Czas krakowski zamieszcza następujący artykuł:

Od osoby, za kordonem zamieszkałej, otrzymujemy kilka szczegółów o włościanach galicyjskich, którzy do Rosji wyemigrowali.

Ruch emigracyjny chłopów galicyjskich do naszych prowincji nie od dziś się datuje. Rok rocznie przybywa tu wielu włościan, mianowicie młodszych w sile wieku, szukających zarobku, którzy jednak najczęściej na zimę wracali do Galicji, czasami pozostawiali żony, niekiedy nawet żenił się i osiedlał na zawsze. Kobiety nie przyjeżdżały nigdy z sobą. Obecnie jednak ruch ten ujawnił się w szerszym rozmiarach. Szły całe rodziny z dziećmi, często niemowlętami, w gromadach po kilkadziesiąt osób, a szły na oślep, bez wytkniętego celu, byle tylko przebiec granicę i dostać się do „obiecanej ziemi”, gdzie ich miały oczekiwać dostatek i bogactwo. Do wsi, w której mieszkam, a która leży trochę dalej od granicy, przeprowadzono pod eskortą urzędnika (urzędnik policyjny) czterdziestu kilku emigrantów, mężczyzn, kobiet i dzieci i rozlokowano ich u włościan miejscowych, którzy są obowiązani dostarczać im na razie utrzymanie, za co dostają po 3 kopiejki od głowy. Chłopi tutejsi wcale nie są zadowoleni z tego napływu obcej ludności, gdyż z powodu niezwyklej suszy mieli w tym roku bardzo liche urodzaje. To też obchodzą się z przybyłymi bardzo niechętnie i byłoby ich dawno z chat powyrzucać, gdyby nie groza poleceń przystawa i samego sprawnika, których wykonania dogląda bardzo sumiennie wójt.

Chłopi galicyjscy są tem zdziwieni, gdyż byli przekonani, że wszędzie będą przyjmowani z otwartymi rękami. Przychodzą oni także do dworu, szukając roboty, której o tej porze dostać nie mogą. Zabrałem jednak z nimi listy z znaną imoską, tak że teraz, po przełamaniu początkowej nieufności do „pana”, wywnetrajają się, nie pytani, z swych nadziei i żądań. Przy tej sposobności porobiłem spostrzeżenia, które dla mnie, znającego stosunki galicyjskie tylko z opisów i paru przelotnych wycieczek, są zdumiewające. Przedewszystkiem włościanie, których tu sobie wyobrażałem, jako poniekąd umysłowo rozwiniętych, są przeciecznie bardzo ograniczeni. Nie mają oni dostatecznego pojęcia o różnicy pomiędzy prawostawem a unją, a stąd też urzędnikowi i popowi niestrudno przychodzi skłonić ich do porzucenia unji. Z chłopów galicyjskich, którzy przebywają w miejscu mego zamieszkania, dwaj tylko nie chcieli z początku chodzić do cerkwi; byli oni jednak, o ile mogłem zmiarkować z ich opowiadania, łacińskimi obrządku; aś i ci po kilku dniach, zwłaszcza gdy dowiedzieli się, że kościół katolicki jest odległy o kilka wiorst, poszli na prawosławne nabożeństwo, a gdy ich zlekka o to upominałem, odpowiedzieli mi stereotypem „Bóg jeden wie”. Do innych wsi przybyło więcej katolików, wszyscy jednak mówią po rusku między sobą, choć i po polsku potrafią się porozumieć.

Co do przyczyn, które ich skłoniły do opuszczenia kraju rodzinnego, trudno od nich dowiedzieć się coś pozytywnego. Z opowiadań ich widać, że robiono im nęcające przyrzeczenia. Na-

turalnie, trudno tu powtarzać nazwiska i wymienić osoby z opowiadań ludzi, bardzo zbałamucenych i rozróżnionych, których prawdomówstwo ani ocenić, ani skontrolować nie można, jednakże musi być pewna część prawdy w tych twierdzeniach o zupełnie określonych obietnicach, jakie uczynione im przez usta ludzi, którym ufać musieli. Te same usta stworzyły w pojęciach ludu obraz rządu pod którego opieką udać się mieli, malowany samymi jasnymi barwami; zwłaszcza stosunek rządu tutejszego do włościan wybiera ją sobie emigranci, jako poprostu rodzinny.

Jest to więc lud, niesumiennie zbałamucony, a przejście od wielkich nadziei do czarnej rozpaczy było tem szybsze, że rozczarowanie nie okazało na siebie długo czekać. Obiecane im ziemie, budynki i narzędzia rolnicze; oczywiście, nie dostaną nic, a jeżeli rząd tutejszy zdecydował się zatrzymać ten ciężar — co jeszcze nie jest pewne — to z pewnością użyje włościan galicyjskich za pierwszy, przeznaczony zwykle na zniszczenie, podkład kolonizacyjny w środkowej Azji. Nie pozostawia ich tutaj: najpierw datego, ponieważ nie mogą im tu dać ziemi, którą trzeba chyba za drogie pieniądze kupić, a potem datego, ponieważ, pomimo wszystkich, nie ufają im jeszcze. Zresztą, władze miejscowe nie rozstrzygają tak delikatnej kwestji; cała sprawa oparta się aż o Petersburg, a stamtąd nie nadeszła jeszcze żadna instrukcja. Zdać się tylko, że na pograniczu będzie nrządzonych kilka scen gromadnego nawrócenia, które mają miejscowym włościanom, dotkniętym „jadem prawosławnego indyferentyzmu” okazać wielkość i znaczenie prawostawia.

W sprawie wystawy krajowej.

Prezjdium wstawy poczyniło już wszystkie kroki, zmierzające do wykonania uchwał, zapadłych na posiedzeniu komitetu głównego w dniu 25. września. Zaproszenia, wysłane do dostojników, których honorowymi prezydentami zamianowano, zostały jak najprzychylniej przyjęte. W najżywiejszy i najcieplejszy sposób podziękowali za ten wybór ministrowie Falkenhayn, Bacquehem i Zaleski. Z odpowiedzi ich wypływa, że wystawa nasza liczyć będzie mogła na gorące poparcie centralnego rządu, które znajdzie zapewne wymowny swój wyraz w nieskądnej subwencji państwowej na cel wystawy. Nie wątpimy, że zarówno Koło polskie, jak i rząd krajowy dołożą wszelkiej usilności, aby subwencja ta odpowiedziała godnie szerokiemu zakresowi wystawy, rozległości i stanowiowi kraju naszego.

Dziś audjencji, na której prezjdium wystawy zanieśała ma próby do cesarza o przyjęciu protektoratu nad wystawą, nie jest jeszcze naznaczony. Wolno jednak już dziś liczyć na to, że najdostojniejszy protektor ostatnich wystaw w Gracu i Pradze, z największą życzliwością ofiarowany mu protektorat przyjmie, tembardziej, że w rozmowach swych z delegatami polskimi tak żywo wynurzał żal z odwołania przyjazdu swego do Galicji, i że sechce sposobności wystawy do najbliższych odwiedzin użyc.

Obecnie zależy na tem, aby jak najprędzej mógł się komitet wykonawczy wystawy ukonstytuować. W tym celu zaproszone zostały: Wydział krajowy, namiestnictwo wraz z radą szkolną krajową, reprezentacja m. Lwowa i Krakowa, oba towarzystwa rolnicze w kraju, wreszcie wszystkie trzy izby handlowe i przemysłowe, aby reprezentantów swych do komitetu wykonawczego delegowały. Równocześnie poczyniono kroki celem ukonstytuowania sekcji komitetu głównego, które mają podjąć pracę nad ułożeniem szczegółowych programów wystawy. Zabrnię się sekcji jest zaiste rzeczą nagłą, bo na całą kolosalną pracę urządzenia wystawy jest

zaledwo 18 miesięcy czasu, a w takim składzie rzeczy muszą programy specjalnych działów do końca listopada być gotowe, żeby istotna praca wykonawcza jeszcze w tym roku z całą energią mogła być podjęta.

Prezjdium czyni zresztą już dziś studia nad planem przyszłej wystawy, zaopatrującem go w wodę, komunikację i sytuowaniem budynków wystawowych.

Znaczna jest wprawdzie kwota, na którą komisja organizacyjna wystawy zdołała już przy wstępem swem działaniu zebrać podpisy — ale mała w stosunku do potrzeb, jak urządzenie wystawy wymaga. Około 1,800,000 wymagała narodowa wystawa czeska, licząc więc najskromniej, tj. tylko 1/3, tego wydatku, bo jesteśmy w Galicji jedną trzecią narodu, musimy więc zawsze na wydatek około 600,000 zł. przygotować. Przeważną część tego wydatku, pokryją dochody własne wystawy opłata miejsc od wystawców, opłata zwiedzających, dochody z loterii wystawowej itd. — ale znakomita jeszcze część pokryć będą musiały kaszki państwa, kraju, reprezentacji powiatowych i miejskich, wybitnych instytucji finansowych, izb handlowych i przemysłowych itp.

W naszym polenium jest do życzenia, aby komitet wystawy nie oparł się jedynie na wielkich kwotach z funduszu publicznego, lecz apelował także do różnych drobnych instytucji o kaszki, choćby jak najmniejsze. To, co wystawę czeską uczyniło tak żywotną i popularną, był właśnie udział najmniejszych, całego ludu. I my pragniemy, aby każdy zaścianek naszego kraju mógł z dumą mówić, iż się do urządzenia wystawy przyczynił, aby z najdalejzych stron kraj biegł na nią włościanin, rękodzielnik, mieszczanin, w tem przeświadczeniu, iż się powinien zwiłdzić jako dzieło swoje — i datego sądzimy, że i najdrobniejsze kaszki na urządzenie wystawy powinny być przyjmowane. Nietylko reprezentacje gminne miast i miasteczek, ale oddziały Towarzystw gospodarskich, Kółka rolnicze, Kaszki zaliczkowe itp., powinny przy uchwalaniu swych budżetów o tem pamiętać, że ma być wystawa i że jej się z ich funduszy choćby najmniejsza subwencja należy. A znakomite ułatwienie może każda instytucja znaleźć w tem, żeby subwencje nie zaraz, lecz w dwóch lub trzech ratach do dwóch lub trzech budżetów rocznych wstawić, bo zamknięcie rachunków wystawy nie nastąpi zapewne wcześniej, jak z końcem 1894, a może dopiero z początkiem r. 1895.

Z miast subskrybujących dotychczas: miasto Przemyśl 500 zł., m. Krośno 25 zł. Z rad powiatowych przeznaczyły w dalszym ciągu: gorlicka 250 zł. (del. prez. E. Miłkowski), stryjska 100 zł. (del. bar. Z. Romaszkan), wadowicka 100 zł. i tarnobrzaska 50 zł.

Program włoskiego ministerstwa.

Włoski organ urzędowy ogłasza królewski dekret, rozwiązujący izbę i urządzający nowe do niej wybory. Równocześnie ogłoszone zostało sprawozdanie ministerstwa, przedłożone królowi, w którym rząd podaje swój program.

Gabinet Giolitti'ego chce utrzymać równowagę w budecie przez zmniejszenie wydatków wojkowych, uproszczenie administracji i stosowanie reformę podatków. Ta reforma nie ma wprowadzić nowych jakichś danin, lecz istniejące obecnie podatki zreformować na korzyść niższych klas ludności. Ministerstwo jest przekonane jednak, że tym sposobem nie da się osiągnąć jeszcze równowagi w budecie i datego musi się ogłaszać za nowymi źródłami dochodów. Widzi je ono w tem, co stanowi ośnowę przedłożenia zastrzegającego państwu „dowóz i rozsprzedaż

żal ani na króla, ani na świat i przed trybunałami wytoczę moją hańbę, a urzędem ciemnym w twarz królowi Ludwikowi!

Mniejsze o wiele wstrząśnienie spowodowało już nieraz gwałtowne spazmy u Laury. Teraz jednak, pod tym niespodzianym dla niej, a strasznym gromem, stała niewzruszona, a silniejsza, jak kiedykolwiek; tylko śmiertelna bladeść na jej twarzy świadczyła o tem, że gniew Ernesta spotkał się z gniewem równym, z gniewem kobiety dobrze wychowanej, cichym, ale może tem niebezpieczniejszym.

Przynajmniej pan — rzekła — że nowy przedmiot pańskiej miłości osłabia wiarę w rzeczywistość pańskiego oburzenia i w czystości pańskich zamiarów. Widzę tu przy panu cudzą żonę, kobietę, która się do pana w moich oczach zachowała, z rzeczywistą, a nie wymarzoną zalotnością i która na prawdę nosi piękno hańby na swoim czole. Pan wieś równie dobrze, jak ja, że moja siostra jest niewinna i że zawsze statecznie odpychała zaloty króla Ludwika; i jeżeli zbłądziła, odjeżdżając pana w wybuch żalu, to datego, że nieustannie podejrzewała pańskie i pańskie rodziny oburzały ją w głębi duszy. Uwiedziony bezrozumna namiętnością, klamiesz pan sobie i ludzimi, w sposób niegodny i hańbiący. Ale to dobrze, że pan i ja — i ja pańskich szlachetnych zamiarów, tem się przypadkiem spotkała z panem i z pańską amantką. Użyję całego mojego wpływu przy mojej siostrze, aby ją skłonić do rozwodu i aby ją uwolnić od smrotnego położenia, w którym teraz pozostaje. Sądzę, że pan niezadługo doświadczy spełnienia swoich szlachetnych zamiarów i że nie już nie będzie stało na przeszkodzie pańskiemu idealnemu stosunkowi z niewinną żoną pana Krause...

(Ciąg dalszy nastąpi.)

MAŁŻEŃSTWO MIESZANE.

POWIEŚĆ

PRZEZ

WOJCIECHA DZIEDUSZYCKIEGO.

TOM II.

(Ciąg 12. rozdziału.)

Płonne były jej obawy co do Ernesta. Wprawdzie miłość do Klimunia odżyła w nim z wielką siłą po spotkaniu na dworze, ale strach przed zdradzeniem jego tajemnicy, był silniejszy. Aż dotąd siedział w domu, sam ze swoimi czarnymi myślami i był nawet szczerze rad, kiedy Frydilda przyszła do niego niespodzianie, bo już się przyzwyczaił patrzeć na nią, jako na gatunek wesełmoceją opatrności, kierującej jego losami. Starła się wprawdzie spędzić z obłiasa wszelki ślad dręczącego ją niepokoju, ale musiała być blada, bo Ernest widząc ją, rzekł:

— Żle wyglądasz, Frydildo! Czy może jesteś niedrowsza?

— Nie mogłam tej nocy zasnąć, a wiesz, jak mnie bezsenność dręczy.

— Nie zgadziesz nigdy, kogo spotkałem wczoraj u króla? Był tam twój mąż, Adolf Krause.

— Czy tak? — rzekła Frydilda z dobrze nadaną obłożnością; — ciekawa jestem, po co do Monachjum przyjechał?

— Zapewne, aby się bronić przed rozwodem. Mówił ze mną ironicznie; winszował mi,

żem się z Klementyną pogodził i że z nią razem bywam na dworze.

— To mnie nie bardzo interesuje, co Adolf mówił i jego ironia nie powinna dla ciebie być straszną, bo wiesz, jaki to człowiek słaby. Ja nie wierzę także, aby się mógł naprawdę długo opierać rozwodowi. Więcej dbam o upor Klementyny i jestem ciekawa tego, jak się wczoraj wczoraj zachowywała?

— Cały czas rozmawiała z królem; zrazu ozięble, potem z coraz większym ożywieniem.

— To dobrze! Zresztą inaczej być nie mogło. Głęboka miłość, która tych dwoje pała wzajem dla siebie, musi wybuchnąć jawnym ogniem, skoro się będą widywać. A wtemczas twój rozwód będzie także frazka.

— Alboż ty myślisz, że Klementyna króla kocha?

— Nad życie! A pocóżby była zrobiła te sceny na pogrzebie Wilhelma, jeśli nie na to, aby się przypomniać królowi? A dategożto zbrydził jej tak nagle, kiedy kilka dni z królem spędziła w Hohenschwangau? Przecież kobieta nie porzuca męża za to, że jest zazdrośnym; i owszem, widzi w tem dowód jego miłości i kocha go za to tem bardziej. Porzuciła ciebie dla namiętności, która ją dręczyła i znowu wróciła do ciebie, nie przez jakieś chrześcijańskie zasady, tylko na to, aby być bliżej króla.

— A pocóż tedy nie chciała iść do dworu? Pocóż chciała złożyć swój urząd dworski?

— To komedje, minuderje! Ona się spodziewała, że król przyleci do niej, tu do twojego domu. A zresztą chce ciebie obalamować, bo na to tylko potrzeba być twoją żoną, aby, będąc wielką damą, mogła swojego ukoronowanego kochanka jak najczęściej widywać.

Słowa przebiegłej kobiety wpadały w serce jej męża, jak krople jadu i rozniecały w nim

pożar strasznych katustwy. Ernest nie już nie mówił, i chodził tylko po pokoju, zaciskając pięści i grzającą zębami, a Frydilda ścisnęła go czarnymi oczyma, śledząc za jego twarzą skutek swoich słów.

Wtem otworzyły się drzwi i jakaś dama weszła do pokoju Frydildy drgnęła zrazu, bo zdawało jej się, że to Klimunia. Po chwili uspokoiła się trochę, ale trochę tylko. Nie była to jej rywalka, ale był to gość niespodziewany, a wielce niepożądany, była to siostra Klementyny, Laura.

Laura dowiedziała się w Paryżu, z listów, tyle tylko, że Klimunia wróciła do męża i że była w Monachjum. Bardzo się tem ucieszyła i wracając z Paryża, postanowiła przyjechać nie spodzianie do siostry i poznać wielki świat, a może także dwór bawarski. Zajechawszy przed pałac, poszła bez ceremonji do apartamentów głównych, jakby do swojego domu i imponując służbie swoją pewnością siebie, dostała się prosto do owego salonu, w którym Ernest rozmawiał z Frydildą. Wszedłszy, zobaczyła od razu Frydildę i wcale się nie ucieszyła, że ją zastała samą na sam ze szwagrem. Zaraz przeczuła coś złego, a to tem bardziej, że gwałtowne oburzenie Ernesta było jawnem. Powitała Niemkę lekkim skinieniem głowy i słowami „Bonjour Madame”, a potem zaraz przystępując do szwagra, podała mu rękę i rzekła:

— Jak się masz, Ernestie! Wracając z Paryża, chciałam wstąpić do was i nacieszyć się wróconą zgodą małżeńską.

Ernest stanął jak wryty; ręki jej nie podał, i ukłonił się tylko ceremonijalnie. Zmieszła się tem Laura, ale wnet spytała się:

— Gdzie Klementyna? Państwu nie przeszkadza, ale choć widzieć Klementynę?

Tu wybuchł Ernest tym gniewem, w którym

olei mineralnych, służących do oświetlenia, czyli poprostu monopol naftowy.

Sprawozdanie z lekka tylko dotyka polityki zagranicznej, wspominając jedynie o „platach pokoju”, na które Włochy mogą liczyć.

W końcu sawiera jeszcze sprawozdanie odczu, wyosowowaną do opozycji, by programowi rządu przeciwstawiła swój program. „Ci bowiem, którzy siedzą w saloachonem rękami i ci, którzy pragną iść naprzód, nie mogą stanowić zgodnej pary.” Jest to aż na zbyt wyraźna aluzja do ministerstwa Rudinięgo, który całą swą sztukę polityki finansowej ograniczył do zmniejszenia wydatków, nawet na cele produktywne, nie baczając, że tym sposobem zaostroył się jeszcze bardziej przesilenie ekonomiczne. Z oświadczeniem, że dla regularnego funkcjonowania parlamentarnych instytucyj, koniecznym jest podział na partje polityczne, łączy ministerstwo przestrożę, by zaniechano wrzeszczących chwiania się i lawirowania, a natomiast zorganizowano zwarte szeregi parlamentarne. Ze gabinetem pragnie pożytyć o sobie stanowczą większość, to jest chyba całkiem naturalnem. Ostatnich przesłan winą nie było innego, jeno właśnie brak silnej większości rządowej. Nie podobna jednak dzisiaj przewidzieć jeszcze, o ile nowe wybory usprawniły nadzieję gabinetu; rzecz to nawet dość wątpliwa, czy upragniona większość da się złożyć. Pomimo olśniewającego programu, gabinet ma dość stron starych, by opozycja mogła o nie mazać.

„Pogląd na rozwój elektrycznego przeniesienia siły.”

(Odczyt prof. Romana Dniekowskiego, wygłoszony w szkole politechnicznej dnia 14. b. m.)

I. Jeden z najgłębszych męzów przeazłego stulecia, Goethe — który, oprócz literatury, ze szczególnem zapałem zajmował się nauką przyrodniczą — pisał w swojej „Meteorologii” z roku 1795 tak o elektryczności: „Jest ona odwiecznym, wszędzie rozpowszechnionym elementem, który towarzyszy tak wszelkiemu bytowi materialnemu, jak niemniej znajduje się w atmosferze. Można ją uważać w istocie, jako duszę całego świata”. Zdanie to, a raczej przewidywanie wielkiego męza, wyszła bezpodstawnie tylko na podstawie suanego odkrycia Galwaniego, zacytowanego dopiero teraz sprawdając się coraz więcej i większe przysiera rozmiary, których granic nie jesteśmy w stanie zupełnie dzisiaj oznaczyć. Pomimo bowiem, że elektryczność i jej praktyczne zastosowanie tak gwałtownie i wspaniale między innymi siłami przyrody już się wyróżniła i cały świat przemysłowy opasowała, pomimo olbrzymiego zapasu sił żywotnych, jakimi dysponuje dzisiejsza elektro-technika i dokonanych już wielu świetnych, a szumnie wywalasków, każdy dzień niemal przynosi nam nowe zastosowania praktyczne — a dochodzenia i studia na polu teoretycznem, a w szczególności teoria Hertza i ostatnie doświadczenia Tesli — dają nam pewne wskazówki, że mała część przepowiedni Goethego dopiero się siściła, że wiek XX. będzie dopiero prawdziwym stuleciem elektryczności, którego duszą będzie ta pożyteczna siła przyrody.

Jeżeli zapoznamy się z postępiami techniki, w chaosie najrozmaitszych wynalazków, ułatawiamy nam niezmiernie wystawy specjalne, które zdobyły sobie już należytą i powszechną uznanie, a to z tego powodu, że dają nam możność przeniesienia się z obecnym stanem jakiejś gałęzi przemysłu, dają możność ocenienia i porównania pewnych wynalazków pod względem ich praktycznego zastosowania, nasuwają nowe myśli i pobudzają do dalszego działania, a wreszcie ułatwiają przeprowadzenie nowych i obiecujących doświadczeń — to bezspornie należą wystawy elektryczno-techniczne do wystaw specjalnych pierwszorzędного znaczenia. Gdy bowiem szaszczaj na wai po najlepszych wystawach specjalnych w kilka miesięcy po ich zamknięciu pozostałe tylko wspomnienia, które odbija się echem w jakimś fachowym organie, pozostają jeszcze żywo w pamięci wystawy elektryczno-techniczne, a szczególnie ostatnia wystawa frankfurcka z r. 1891. A powód do tego daje dzieło techniczne bardzo doniosłego dla przemysłu znaczenia. Mam tu na myśli tak zwane „przeniesienie siły za pomocą elektryczności”, które najważniejszą rolę odegrało w wspomnianej wystawie, a które od dwóch lat nieustannie zajmują nietylko umysły uczonych elektryków, ale także nie jest wcale obojętnym dla najszerszego grona przemysłowców. Dzieło to techniczne, wprawiające w zdumienie każdego myślicie człowieka, będące od lat wielu przedmiotem studiów najgłębszych elektryków z zawodu, a marzeniem dla postępów przemysłowców, po wielu mozolnych i kosztownych próbach, doczekało się wreszcie szczęśliwego rozwiązania. Przed dwoma bowiem

miesiącami, profesor Weber, jako prezes komisji sędziów, udzielił do wiadomości publicznej pierwszych rezultatów urzędowych tej wielkiej próby przeniesienia siły za pomocą elektryczności, a rezultaty są tak niespodziewane, że warto obesz się choć pobieżnie z tą nową zdobyczą na polu elektro-techniki — a to tembardziej nam technikom, bo ten sposób przeniesienia siły może być w przyszłości jedną z podstawowych dźwigni naszego przemysłu. Jakkolwiek przypuszczam, że szanowne audytorjum obeszane jest z samym faktem przeniesienia siły, to sądzę, że przecież nie będzie od rzeczy przed zastanowieniem się głębiej nad tym przedmiotem charakteryzować w kilku słowach teoretyczną zasadę przeniesienia siły za pomocą elektryczności, a to dla tego, aby usunąć nie jedną może pod tym względem wątpliwość.

Dzięki wynalaskowi maszyny dynamo-elektrycznej, jesteśmy w stanie zamieniać pracę mechaniczną wprost na pracę elektryczną, czyli — innymi słowy — poruszając maszynę dynamo za pomocą siły pary, wody itp., a tem samem szutywając pewien zasób pracy mechanicznej, otrzymujemy z tej maszyny prąd elektryczny, a tem samem pewien zasób pracy elektrycznej. Ale i na odwrót, jeżeli do maszyny dynamo doprowadzamy prąd z obcego jakiegos źródła, np. baterji, to zaczyna się ona obracać i może wykonać pracę mechaniczną. Maszyną dynamo oddaje nam dwójakie usługi. Stosownie do jej użycia, nazywamy ją albo generatorem prądu, jeżeli ona prąd wydaje, albo też motorem elektrycznym, jeżeli jest w stanie wykonać pracę mechaniczną. Za pomocą tedy takich zestawienia, jak 1) generatora, którego obracamy maszynami parowymi, wodnymi, gazowymi itp.; 2) za pomocą drutów, łączących generator z motorem, które są w zupełnym spoczynku, a następnie 3) za pomocą motora, który jest, podobnie jak generator, w ruchu, jesteśmy w stanie, pracę mechaniczną, którą mamy do dyspozycji nadeń na stacji „generator”, a następnie odebrać ją na odległej stacji „motor”. Prąd elektryczny jest tutaj tym czynnikiem przenoszącym, tą niewidzialną liną bez końca, która przenosi pracę z wału generatora na wał motora i z tego to powodu nazywamy ten sposób przenoszenia pracy mechanicznej „przenoszeniem za pomocą elektryczności”. Pod przenoszeniem siły za pomocą elektryczności, rozumiemy tedy — obrazowo mówiąc — dwie odległe stacje telegraficzne, a tak urządzone, że na jednej z nich można nadawać pracę mechaniczną, a równocześnie takową na drugiej odbierać (C. d. n.)

KRONIKA.

Pamiętajmy o fundacji imienia Tadeusza Kościuszki.

Darjusz lwowski. Sobota 15. października. Nabożeństwo żałobne jako w 75tą rocznicę zgonu Tadeusza Kościuszki, odbędzie się w kościele katedralnym o godz. 11. przed południem. Teatr: „Dziecko szczęścia”. Początek o godz. 7. wieczorem.

Wieczorek deklamacyjny wokalny w sali stowarzyszenia „Gwiazda”. Wstęp wolny za zaproszeniami. Początek o godz. 7½, wieczorem. Wieczorki w kasynie miejskim. Początek o godz. 7½, wieczorem. Niedziela 16. października. Produkcja lwowskiego klubu cytrystów w lokalu własnym o godz. wpół do 6. wieczorem. Teatr: „Kościuszkę pod Rawałkami” (przedstawienie popołudniowe) — „Alibab” (przedstawienie wieczorne). Na dochód „Sokoła” w Żółtki wieczorek muzyczny deklamacyjny w sali tamtejszej resursy. Poniedziałek 17. października. Próba chóru mieszanego „Lutni” o godz. 7. wieczorem.

Wiadomości osobiste. Namiestnik Kazimierz hr. Badeni, wyjechał d. 13. bm. do Rzeszowa. **Z życia towarzyskiego.** Dnia 12. bm. o godz. 7. wieczór w Krakowie odbył się ślub państwa Daliny Chwalibogowskiej, córki Ludwika z Schertzenlechnerów i Zygmunta Nałęcz Chwalibogowskiego, em. rotmistrza dragonów, właścicieli realności, z p. Aureliem Revińskim, sędzią w Illawie na Węgrzech.

We Lwowie w kościele OO. Bernardynów odbędzie się d. 22. bm. o godz. 12. w południe ślub państwa Stefani Tridondani, z p. Franciszkiem Żmudzinskim.

Nekrologia. Sebastian Polak, profesor gimnazjum św. Jacka, uczestnik powstania 1863 r., zmarł w Krakowie w 49 roku życia. — Dnia 12. bm. w Glinie, nad jeziorem genewskim, zmarł Lotar Bacher, radca w niemieckim ministerstwie spraw zagranicznych, długoletni współpracownik Bismarka.

Kalendarz. Sobota (15.). Jadwigi i Teresy. — Wschód słońca o godzinie 6. minut 23, zachód o godzinie 5. minut 4.

Uroczyste otwarcie roku szkolnego na Politechnice lwowskiej odbyło się wczoraj o godzinie 11. rano, poprzedzone nabożeństwem, odprawionem w kościele Marii Magdaleny. Piękną aulą przepelniona była młodzieżą, a honorowe miejsca zajęli: wiceprezydent namiestnictwa p. Lidl, wiceprezydent rady szkolnej krajowej dr. Bobrzyński, oraz gremium profesorów.

Z przemówienia prorektora p. Karola Skibińskiego, notujemy kilka najważniejszych dat statystyki czytnych. Ogólna liczba słuchaczy, zapisanych w zimowym półroczu, wynosiła 187, w letnim 177. W porównaniu z rokiem ubiegłym, znaczny należy przyrost (16—19%); przyrost ten jeszcze bardziej uderza ze względu na % słuchaczy nowo immatrykulowanych (36%). Po stagnacji z lat poprzednich, objaw to nader korzystny, a tłumaczy się głównie wzrostem frekwencji w realnych szkołach średnich, napływem abiturjentów gimnazjalnych, jak również zwiększającą się liczbą zagranicznych, zwłaszcza z prowincyj, pozostających pod rządem rosyjskim. Najliczniej uczęszczanym wydziałem jest inżynieria, gdzie liczba słuchaczy wynosiła 45%, całości młodzieży politechnicznej. Inne wydziały wypełnione były równomiernie.

Bardzo pięknym objawem jest niechybnie znakomita pilność słuchaczy, którą tu podnieść należy: suma złożonych egzaminów kursowych dosięgała cyfry 607. Przy I egzaminie rządowym, w porównaniu z rokiem przeszłym, zwyżka wynosi 60%, przy drugim 33%.

W parze z pilnością słuchaczy szły uwolnienia od czesnego i taks, które również dosięgły okazałej cyfry — bo 47% w zimowym, a 69% w letnim półroczu.

Stypendja, aczkolwiek liczne (37 z sumą 6.571 zł. rocznie), przecież okazują się nie wystarczającymi, zwłaszcza, że młodzież politechniczna przeważnie jest uboga, a obciążona studjami, na boczny zarobek, z braku czasu, refleksywny nie może.

Podobnie, jak w latach ubiegłych, i w tym roku przedsiębrały były wyieczki naukowe, a mianowicie: słuchacze inżynierji (z prof. Niedzwiedzkiem, Rychterem, Thulliem i Skibińskim) z widzieli budowy kolei husiatyńskiej wzdłuż Dniestru. Słuchacze budownictwa (prof. Zachariewicz i Biazan) dokonali zdjęć zabytków architektonicznych w Sokalu. Mechanicy (prof. Maryniak) byli w Białsku i Białej, Wieliczce, Ustroju, czyniąc praktyczne studia nad maszynami parowymi i głębokim wierceciem w Krośnie. Słuchacze chemji (prof. Pawlowski) z widzieli garbarnię w Rzeszowie, browar w Okocimie, hutę szklaną i fabryki świec i cykorji w Tarnowie, dalej fabryki w Białej, Białsku, Żywcu, Gorlicach etc. Wreszcie słuchacze, uczęszczający na wykłady górnictwa (doc. Syroczyński), z widzieli kopalnie wosku ziem w Borysławiu i nafty w Wietrznie.

Dalej omawia p. prorektor dwie dotkliwe straty z pomiędzy grona nauczyielskiego, a mianowicie: oddaje ożesć nankowym zastępcę zmarłego chemika śp. prof. dra A. Freunda, poczem wspomina w gorących słowach o ustąpieniu seniora kolegium profesorów, J. N. Frankiego, który został powołany do objęcia nowo kreowanej posady krajowego inspektora szkół. Następnie zaznacza stabilizację katedry „botaniki” i nowo utworzoną stałą katedrę „elektrotechniki”, przy czem zwraca uwagę na trzecią zdobycz szkoły politechnicznej, tj. na docenturę „rolnictwa”, jakoteż na starania, czynione celem uzyskania wykładów kursu meljoracyjnego. Następnie podnosi także sprawę wykładów „górnictwa naftowego i technologii nafty”, które, początkowo próbnie wprowadzone, okazały się w krótkim czasie nader korzystnymi, tak, że kolegium profesorów poczyniło starania w ministerstwie wyzn. i ośw. o stabilizację tejże katedry.

W końcu, nadmieniamy jeszcze o stacjach doświadczeniowych: ceramicznej i naftowej i ich pożytku, przechodzi p. prorektor do wyliczenia personelu nauczycielskiego, oraz prac profesorów i docentów tu tejszej szkoły, publikowanych w roku ubiegłym. Nie podobna wyliczyć tu wszystkich dzieł i rozpraw, tak znacznym jest ich zastęp, podamy zatem tylko nazwiska autorów: prof. Zachariewicz, Niedzwiedzki, Pawlowski, Łazarski, Gostkowski, Thullie, Wołoszczak, Dzielalski, Niemcewowski, Widł, Kowalewski, dr. Pilat, Żaloziecki, Syroczyński etc.

Na zakończenie wspomina p. prorektor o pracach członków grona nauczyielskiego w ankcie kolejoowej Wydziału krajowego i wystawie budowlanej, która się odbyła we wrześniu rb., o ankcie galei kolei lokalnych i o postanowiu niu kolegium profesorów, odnoszącem się do wydawnictwa biblioteki technicznej.

Przemówienie to przyjęło audytorjum gorącymi oklaskami.

Następnie zabrał głos nowy wybrany rektor, p. Józef Rychter, który w pięknej, pełnej głębości myśli, przemowie skierowanej głównie do młodzieży, żądał od niej, aby ukończeni naukę, nie stronili od teorii, a z tego zamilkowano do pracy wrośnie szlachetna emulacja. Słusznie domagał się szanowny rektor, aby technicy nasi nie byli narzędziem speku-

lacji, nie przykładali ręki do dzieła lichego, a starali się zająć takie stanowisko w społeczeństwie, jakie już dawno zajmują technicy na zachodzie. Praca technika powinna mieć na względzie nie tylko powodzenie materialne, ale także cele wyższe.

Oklaskami przyjęła młodzież słowa szanownego rektora, który ustępując z mównicy zaprosił profesora Dzielalskiego do wygłoszenia odczytu na temat: „Pogląd na rozwój elektrycznego przeniesienia siły”.

Dzięki uprzejmości prelegenta, odczyt ten w całości zamieścimy w „Dzienniku Polskim”.

Na odczycie zakończyła się uroczystość.

Z fundacji im. Kościuszki. Komitet wykonawczy dla miasta Lwowa fundacji im. Kościuszki na odbytem dnia 12. b. m. pod przewodnictwem prezenta miasta Edmunda Mochnackiego posiedzeniu, postanowił obchodzić 75 letnią rocznicę śmierci Tadeusza Kościuszki uroczystym nabożeństwem w kościele archikatedralnym w sobotę dnia 15. b. m. o godzinie 11. rano. Z dniem tym rozpoczyna także komitet swoją działalność, a mianowicie: regulaminem wyznaczeni dla każdej dzielnicy miasta delegaci, zbiorą się na naradę dla rozdziału pomiędzy siebie czynności i wyboru kolektorów.

Komitet przygotował już różnokolorowe i na różną cenę opiewające noty z wyobrażeniem Kościuszki, które służąć będą jako kwity na złożone na cel fundacji datki; prócz tego ofiarował hr. Jerzy Borkowski kamietowi 5000 egzemplarzy chromolitograficznych obrazków, przedstawiających Kościuszkę na koniu wśród bitwy według rysunku Juliusza Kossaka. Dochód ze sprzedaży tych obrazków (po 10 ct.) przeznaczony na cel fundacji.

Zapowiedziany wieczorek recytatorski p. Władysława Gostyńskiego nie odbył się wczoraj. Pieniądz za sprzedane bilety odebrać można w zabudowaniu teatralnem nr. 69 między gm. 3.—4. po południu.

Wyjaśnienie. W numerze „Dziennika polskiego” z dnia 14. października twierdzi szambelan p. Włodzimierz Gniewosz, jakoby wczoraj zgromadzenie wyborców na dzień 15. października i b. w celu porozumienia się co do wyboru członka rady nadzorczej Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń obwodni stanisławowskiego. Czuję się w obowiązku twierdzenie to sprostować. Zaprosiłem bowiem na dzień 15. października rb. jedynie komitet przedwyborczy naszego obwodu, który na mocy uchwały zgromadzenia wyborców, ma za zadanie zajmować się przeprowadzeniem wyborów w obwodzie stanisławowskim, tak do sądu parlamentarnych, jakoteż wszelkich obywatelskich instytucyj. Komitet ten istnieje u nas już przeszło lat dziesięć i p. Włodzimierz Gniewosz, będąc jego członkiem z powiatu bużackiego, otrzymał od niego, jako przewodniczącego, zaproszenie na dzień 15. października rb. Ogólne zgromadzenie wyborców będzie miał zaszczyt sprosić, jak to u nas jest w zwycaju, na wigilię wyborów, to jest na dzień 28. listopada wieczorem do sali rady powiatowej w Stanisławowie.

Z wyśmienitą pozowaniem

Stanisław Brykiewski.

Burmistrzem m. Cieszyńska w miejsce śp. dr. Demla wybrano tegoż s. na dr. Leona Demla.

Temperatura. Baromet. idzie w górę. Średnia temperatura w tym czasie była + 8.3°C, najwyższa + 11.4°C, najniższa + 7.2°C.

Na dzień zapowiada stacja sprostzeń Szkoły politechnicznej: Wiatr będzie co do kierunku zmienny ze wschodu, co do siły słaby (1—2); średnia temperatura będzie pozostać około + 9°C, nieb będzie lekko zachmurzone, a względna wilgotność powietrza zmniejszy się do 80 proc.; opad, deszcz nieznaczny.

Nowa filja pocztowa we Lwowie. Z dniem 16. października b. r. zostanie otwartym we Lwowie w pobliżu domu inwalidów nowy filjalny urząd pocztowy, który nosić będzie nazwę „Lwów filja VII”. Urząd ten trudnić się będzie przyjmowaniem wszelkich posyłek pocztowych, wydawaniem posyłek pocztu listowej dla wojskowności i urzędów cywilnych, które w tym względzie tutejszemu głównemu urzędowi pocztowemu objawia swoje życzenie, wreszcie przyjmowaniem i wypłatą wkładek pocztowej kasy oszczędności. Z posyłek dla osób prywatnych będą mogły być odbierane w nowym urzędzie pocztowym tylko gazety i korespondencje — „posta restante”. Frachty będą przyjmowane w urzędzie pocztowym filja VII. tylko do wagi 2 kilogramów.

Pozary. We wtorek dnia 11. b. m. wybuchł pod Przemysłem dwa groźne pożary; o godzinie 8½, rano pożar w Pikulicach, a o godzinie 7. wieczorem pożar na Przekopach. W Pikulicach padło pastwa płomieni pięć gospodarstw włościańskich wraz z zabudowaniami gospodarczymi; na Przekopach spłonął tołkark kapłana w pensji p. Bubnicka. Szkoła w Pikulicach, wyrządzona pożarem, jest znaczna, gdyż spalone obejścia nie były zabezpieczone; mniej dotkliwą jest szkoda p. Bubnicka, zabezpieczona on bowiem swoją majątnością.

Burliwa scena rozegrała się na wtorkowym posiedzeniu budżetowej rady gminnej. Po wygłoszeniu namiganych filippi przeciwko prasie, odwołano szefowi statystycznemu departamentu prawa wladania w wykazy choleryczne i uchwalono votum ufności dla magistratu.

Wyzyskiwacze. Z Buda-Pesztu piszą: Panując u nas cholera wyzyskują zresztą najrozmaitsi symulanci. Dnia 12. b. m. zdarzyło się kilkanaście wypadków, w których ludzie wśród objawów poornie cholerycznych padali na ziemię, biadając na swój los, na niedolę rodziny i t. d., a uzyskawszy z zarządzonej przez nastawione litościwe dusze składki kilkadziesiąt guldenów, znikał bez śladu, zanim zdążył konstabl usłowo ich w wozie cholerycznym.

Kongres wolnomyślnych. Dnia 12. b. m. otwarto w Madrycie kongres wolnomyślnych. Program zawiera wiele wrogich kościołowi rezolucyj. Reprezentowani są na kongresie delegaci różnych krajów.

Skok huzara Polaka. Jazda dystansowa oficerów niemieckich i austriackich, między Berlinem a Wiedniem, przypomina pewien epizod z wojny siedmioletniej, którego bohaterem był huzar Wawrzyn Tabulski. Było to dnia 15. sierpnia 1761 roku, kiedy oddział dragonów austriackich zapędził się za huzarami pruskimi pod Swierkówem (Sargwitz) powiatu lwowskiego na Dolnym Śląsku Swierków leży na drodze z Bolesławca (Bunzlau) do Löwenberga. Na wysokiej płaszczyźnie kończy się lasiem, za którym nagle otwiera się skalista przepaść, a na spodzie tejże wartko płynie górska rzeka Bóbr. Widok, który za laskiem oozem się przedstawia, jest rzeczywiście omdny. Przed sobą widzimy bogate wale, soczyste łąki i ślicznie wijącą się rzekę. Z odwrótniej strony widnieje starożytne miasto Löwenberg, jedna z rezydencji św. Jadwigi i męża jej Henryka Bredatego. Otóż tu w zmłokowanym dołu zapędził się dragoni austriacki za huzarem pruskim Wawrzynem Tabulskim. Tabulski nadjechałszy nagle nad nieznaną mu przepaść, spał swego ukraińskiego siwka „Agę” ostrogami i przeskoczył z nim na drugą stronę rzeki Bobru. Niestety wierzemu koniowi pękła siatka brzusna, tak, że nie długo potem żyć przestał, lecz jeździec uszedł cało. Dragoni, którzy za Tabulskim się zapuścili, znaleźli wszyscy śmierć w nurtach rzeki, czemu się dziwić nie można, bo przepaść jest w tem miejscu kilkadziesiąt stóp szeroka, a kilkadziesiąt głęboka. Od tego czasu nazwano to miejsce „Skokiem huzara”, a ówczesny właściciel Holsteinu, hr. Rodern, kazał z czterech kopyt Agi tabakierki w srebro oprawne zrobić, a ze skóry wyprawić dywan. Jedną z tabakierek i dywan ofiarowano Tabulskiemu na pamiątkę dzielnego Agi — drugą tabakierka do stała się królowi Fryderykowi Wielkiemu. Pułk huzarów pod nazwą Dingelsdadt składał się przeważnie z żołnierzy Polaków.

Nowe czytelnia. Wydział lwowskiego Towarzystwa oświaty ludowej założył nowe czytelnie w następujących miejscowościach: w Dydn (w powiecie brzozowskim) pod zarządem ks. kanonika Feliksa Biesiadzkiego, dziełek 93; w Boguszy (w powiecie grybowskiem) panny Marii Relikowskiej, nauczycielki, książek 91; w Sarnach (w powiecie jaworowskiem) panny Heleny Luckiej, książek 108.

Prócz tego powiększono biblioteczki w czterech z dawniej założonych czyteln, a mianowicie: w Zaskowicie, Tyniowicach, Żubrzy i Derżowie, jakoteż w wypoczętali św. Marii Magdaleny we Lwowie.

Przedłużenie terminu. Warszawski generał-gubernator Hartke dyrektorem fabryk, wermistrzom i technikom Niemcom, którzy mieli w dniu 13. stycznia 1893 roku, z powodu nieznanego języka rosyjskiego lub polskiego, opuścić Królestwo Polskie, przedłużyć pobyt tamże na rok jeden, to jest do dnia 13. stycznia 1893 roku. Jeżeli zaś będą chcieli dłużej pozostać, wykazać się muszą dokładną znajomością języka rosyjskiego, lub polskiego.

Zamach na cara. Do *Extrablatt* donoszą z Londynu z Rydumu: Podróżnik, przyjeżdżający z Rosji, opowiada o nowym zamachu na cara. Gdy specjalny pociąg carski przybył do Skierniewie, eksplozowała bomba dynamitowa, zapalona przez elektryczną baterję i zniszczyła część toru. 14 pasażerów jest rannych, 5 zabitych. Pociąg carski, który wjechał na inny tor, nie doznał uszkodzenia. Policja uwzględniła 40 osób, pod zarzutem należenia do towarzystwa Narodnej Woli.

Ciekawe odkrycie. Z Hamburga donoszą: Na przedmieściu Sood w domu, przez polięgo opróżnionym z powodu nieporządków, znalezione przy desinfekcji w kącie, wśród śmiecia 60.000 marek. Właścicielka ich, żebraczka, pobierała stałe wsparcie z zakładu dobroczynności.

Głuchota z przetrwaniem. Prof. str. Pagny w Paryżu na posiedzeniu Towarzystwa lekarskiego przedstawił niezwykle wypadek w roczniku medycyny. Chorym jest męczyzna pięćdziesięcioletni, który od pewnego czasu jest głuchoniemy, ale w ten sposób, iż od godziny 6. do 9. rano szyszy i mówi, z uderzeniem zaś godziny dziewiętej traci mowę i zupełnie głuchnie aż do godziny szóstej dnia następnego. Choroba ta, poprzedzona cierpieniami nerwicznymi, trwa już od lat dwóch, a wystąpiła nagle. Umysłowo jest ów chory zupełnie zdrowy i załatwia wszelkie interesa za pomocą pisma. Zachodzi u pacjenta jeszcze ta okoliczność, że za pościeleniem go w pewne miejsce poniżej lewego ramienia, dostaje ataku konwulsji, który ustaje z chwilowym przeciściem dopływu krwi do głowy. Prof. Pagny ma nadzieję wyleczenia swego pacja ta za pomocą elektryczności.

5)

NA KURPACH.

Epizod z roku 1863

ze wspomnień osobistych

A. POKORA.

(Ciąg dalszy)

Tego dnia od samego rana cisza wśród nas zapanała niezwykła. Rozmowy prowadzono półszepcym i ucha do ucha podawano sobie wieści, że dziś zajdzie coś szanowego. Zdawało, że dziś dochochsił nas szmer jakiś niewyraźny; pojedyncze odgłosy strzałów kazały domyślać się, że wysłano rekonesansy. Ustawiono nas tedy w wyciągniętej linii. Dwie kompanie strzelców zajęły pozycję w polu przed lasem, roznacym na wzgórz, a na tem ostatnim tuż pod borem ustawiono koszyńców. Stanowisko wygodne i silne, więc Rynarszewski postanowił oczekiwać na niem na zbliżające się roty moskiewskie.

Ów szmer niewyraźny zbliżał się powoli i zrozumielśmy nareszcie, że był to ogień tyralierski posuwającego się naprzód wroga, przed którym ustępował słaby oddział piechoty, przalany niedawno do kawalerji Nowickiego.

Nareszcie nadchodziła chwila stanowcza. Rynarszewski daje znak, odcywiają się świątacki oficerów i w mgnieniu oka dwustu Kurpiów rozajupie się w tyralierkę i rozpoczyna zżawy ogień przeciw zdumionym Moskalom. Porządek był wzorowy, potyczka robiła wrażenie regularnej prowadzonej bitwy, bo Kurpie dotrzymywali

placu i strzelali dość celnie, ba! w każdym razie celniej, niż Moskale.

Rynarszewski stoi na tronie i wydaje rozkazy. Adjutant przybiega do wozu w furazem, wskazując kierunek, w którym mają się udać i swraca się do kapitana koszyńców, polecając cofnąć się z tych ostatnich w głąb lasu i w kierunku wsi Żelazna, nieopodal się znajdującą. W tejże chwili walka staje się gorętsza, gdyż Moskale, sprostargliży rosninięty na wzgórz front koszyńców, prażą weń rotowym ogniem, lecz niezgrabiasz! górują i tracą naboje na darmo. Kulki dzwonią po kosach i tylko jedna trafia w siedzącego na rostem koniu adjutanta, raniąc go boleśnie, ale nieszkodliwie, gdyż się wkrótce wyleczy.

Cofanie idzie spokojnie i w wielkim porządku, koszyńscy trzymają się kolumny i nie rozpraszaia na wszystkie strony, co nlatwia i przyspiesza puchód. Zajęcie wskazanej przez adjutanta wsi w czasie właściwym znacząco wiele, w niej bowiem sotkać się miały po bitwie wszystkie oddziały, co też istotnie w przeciągu dwóch godzin z okładem nastąpiło.

Przez ten czas ogień tyralierski trwał bez przerwy, a na prawem skrzydle nastąpiło starcie kawalerji naszej z obeszczkami konnymi, lecz bez rezultatu. Zginął w niem tylko porucznik Łusowski, z własnej, co prawda, winy, gdyż stracił przytomność umysłu i źle konia skierował, dostał się między Moskali, którzy go rozsiękali w mgnieniu oka.

Ów porucznik Prusak, wysunawszy się za nadto po za front, został na chwilę osamotniony, a przypatrując się walce, nie spostrzegł pędzącego nań z podniesioną szaszka obeszczyska. Moskalowi w zapałczości szaszka w rękę się przekręca i Prusak otrzymał w lewy objezyk porządne uderzenie, ale na szczęście tyłem szablownicy.

— A ty sa kref! — zawołał Niemiec i chlud na odlew palisany.

Cios był tak silny, że prawie na dwoje przeciał ramię i pierś obeszczyska, a stanijacemu się z konia swycięski Prusak zadarł z głowy wielką czapkę barankową i wrócił z nią tryumfalnie do swego szwadronu.

Lecz nagle rozchodzi się wśród walczących wieść okropna, przerażająca!... Rynarszewski ciężko ranny!

Z początku nikt temu wierzyć nie śmiał, lecz nakazany odwrót przeskonał wprędce wszystkich o katastrofę.

Istotnie, bohaterski dowódca obiedłat bez ustanku tyralierów. Koń jego uwiął się wśród żołnierzy i nieestety, widać go było za nadto do brzo i zbyt blisko frontu nieprzyjacielskiego. Wprawdzie przykład ten zachęcał Kurpiów do walki, ale spowodził następstwa opłakane, albowiem w chwili, gdy Rynarszewski wyciągnął rękę, aby dać znak oficerom, obrócił się bokiem do Moskali i otrzymał postrzał w lewą stronę brzucha. Porwano go natychmiast i uniesiono, a z początku jeszcze miano nadzieję, że rana jest lekka, lecz wkrótce nadzieja smienila się w rozpacz. Ranny opadł zupełnie na sił i zamiast do oddziału, odwieziono go do pobliskiej wioski, aby go złożyć na wygodnej pościeli.

Tymczasem walka ustała. Moskale straciwszy stosunkowo doay ludzi, nie śmieli pójść dalej. Widocznie zastanowił ich porządek, wdnijający w obrotach naszego oddziału, jak również i dotrzymujący placu front naszych tyralierów. Zatrzymali się tedy, dając nam swobodne pole do zebrania się i zajęcia bezpiecznych stanowisk.

Oddziały nasze ścigały powoli do wsi, którą już przedtem zajęli koszyńscy. Tu nastąpiły powitania między kolegami.

— Jak się masz?... Żyjesz? — oto były

jedyna słowa, jakie można było słyszeć naokoło, a potem snów wykryki radości, gdy odnaleźli się drobnie i przekali się wzajemnie, że są cali i zdrowi.

Wśród odpoczynku zrobiono przegląd, z którego wynikało, że nasz oddział zaledwie kilku zabitych sotał na placu boju, a rannych i to lekko, co może z dziesięciu. Jeden młody Kurpiś se strzelców stoi w szeregu z głową przewiązaną.

— A co ci to — pytam go ciekawie — czyś ranny?

— O! proszę pana, a to mi kula na dursz głowę przekreśliła — odpowiada parobczak.

Koledzy jego w śmiech. Tożby nie było się po co schylać w tym rasie. Okazało się, że gdy dla przybięcia stepem naboju odwrócił się półobrotem w lewo, w teże chwili kula otarła się o tył głowy, rozdarłaży mu tylko skórę na dłu-gość paru cali. Rana tedy była tak lekka, że nasz Kurpiś mógł śmiało maszerować w szeregu, a w kilka dni był zdrów zupełnie.

Mimo spokoju, w jakim nas po potyczce zostawili Moskale, uwadaliśmy za stosowne nie pozostawać na miejscu, lecz cofnąć się nieco w głąb puszczy, aby odpocząć i oczekiwać na dalsze rozporządzenia.

Szliśmy w milczeniu. Smutek cichy, więc tem dolegliwzy, rozoszczył ciemne swe skrzydła nad postępującymi kompanjami. Śpiewnik nikt się śnucił nie ośmielił, a i niebo nawet tak pogodne w godzinach porannych, schowało się teras za chmury szare. Zaciemniło się w okolo, jak gdyby przyroda swoim wyglądem posępnym dzielić chciała z nami troskę o ukochanego wodza.

Wieści szły coraz gorzej, katastrofa zbliżała się szybko, gdyż rana okazała się być cięższą, niż z początku przypuszczano. Kula bowiem przeszła przez wnętroność

